

Kodėl vaikai gali pradėti vartoti narkotikus?

Vaikai yra veikiami įvairių rizikos faktorių, kurie gali juos paskatinti eksperimentuoti ir pabandyti vartoti psichoaktyvias medžiagas. Tėvai, pedagogai ir visa visuomenė nuogaustauja, kaip tinkamai apsaugoti vaikus nuo žalingų įpročių.

Pasak Narkotikų kontrolės departamento prie LR Vyriausybės direktorės dr. Audronės Astrauskienės, ne vienas veiksnys lemia, kad asmuo tampa priklausomas nuo psichoaktyviųjų medžiagų. "Priklausomybė yra nulemiama tiek socialinės aplinkos veiksnių, tiek ir biologinių individo savybių - lyties, amžiaus, tam tikrų psichikos ir elgesio sutrikimų, genetinių veiksnių ir pan.", - aiškina A.Astrauskienė.

Paauglystėje padidėja rizika

Specialistai pabrėžia, kad būtent paauglystė yra laikotarpis, kada padidėja psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo rizika.

Kaip rodo 2007 m. Alkoholio ir kitų narkotikų vartojimo Europos mokyklose (ESPAD) tyrimo duomenys, Lietuvoje mažėja tabako, alkoholio vartojimo skirtumai tarp merginų ir vaikinių. Tačiau lyginant 2003 ir 2007 metų ESPAD tyrimo duomenis išryškėja tendencija, kad jaunėja pirmą kartą pabandžiusieji rūkyti, vartoti alkoholį ar narkotikus. Mokslininkai patvirtina duomenis, kad kuo jaunesnis žmogus pradeda vartoti psichoaktyvias medžiagas, tuo didesnė tikimybė progresuoti piktnaudžiavimui jomis, o vėliau ir išsivystyti priklausomybei.

"Akivaizdu, kad ankstyvas psichoaktyviųjų medžiagų vartojimas yra paauglių problemų, tarp jų ir piktnaudžiavimo narkotikais, priežastis vyresniame amžiuje, - teigia A.Astrauskienė. - Labai svarbu yra kuo anksčiau nustatyti, jog vaikas vartoja psichoaktyvias medžiagas ir taikyti ankstyvąją intervenciją - psichologinės, socialinės ir pedagoginės pagalbos priemones."

Narkotikų vartojimo būdas taip pat didina galimybę tapti priklausomu nuo narkotikų. Rūkant ar švirškščiantis narkotikai pasiekia smegenis

labai greitai ir sukelia stiprų malonumo antplūdį. Pasiiekta euforija gali nublankti per kelias minutes ir sukelti nemalonius pojūčius. Staiigus jausmų kontrastas ir bloga savijauta skatina žmogų kartoti piktnaudžiavimą narkotikais tam, kad jis vėl pajustų malonumą.

Psichikos ir elgesio sutrikimų įtaka

Europos narkotikų ir narkomanijos stebėsenos centro pateiktais duomenimis, Europos šalyse nuo 30 iki 80 proc. asmenų, priklausomų nuo narkotinių ir psichotropinių medžiagų, turi psichikos sutrikimų, kurie dažnai ir yra pagrindine šių medžiagų vartojimo priežastimi.

Vilniaus universiteto 2004 m. atlikto Lietuvos vaikų psichikos sveikatos epidemiologinio tyrimo rezultatai rodo, kad su psichika susijusių problemų turi beveik 42 proc. mokyklinio amžiaus vaikų.

Suprantant, kad psichikos ir elgesio sutrikimai didina galimybę vystytis priklausomybei nuo psichoaktyviųjų medžiagų, svarbu kuo anksčiau nustatyti tokius vaiko sutrikimus (pavyzdžiui, dėmesio stoka, hiperaktyvumas) ir juos gydyti.

Priklausomybę lemia ir genai

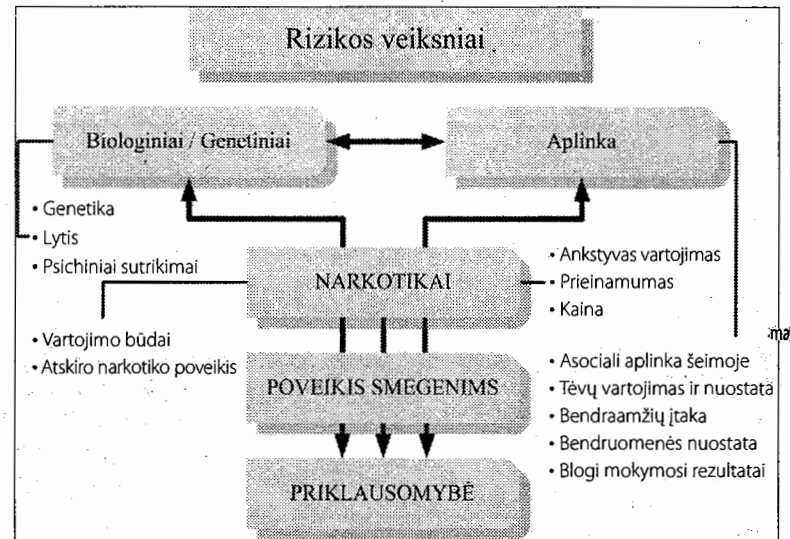
Mokslininkai atkreipia dėmesį į vadinamuosius genetinius žmogaus veiksnus, skatinančius asmens pažeidžiamumą priklausomybei. Tiek aplinka, tiek genetika gali būti susijusi su psichoaktyviųjų medžiagų pabandymu, tačiau piktnaudžiavimą ar priklausomybę nuo narkotikų, tvirtina mokslininkai.

► Info

Daugiau informacijos apie tai, kaip kalbėtis su vaikais ir paaugliais apie narkotikus, ir kur kreiptis pagalbos, galima rasti Narkotikų kontrolės departamento interneto svetainėje www.nkd.lt ir www.nkd.lt/visuomene. Čia tėvai, mokytojai ir žiniasklaida gali konsultuotis su geriausiai prevencijos, gydymo, reabilitacijos ir teisės sričių specialistais.

kai, labiau lemia genetiniai veiksniai - nuo 40 iki 60 proc.

Teigiama, kad palanki socialinė aplinka, kurioje vaikas auga, moko, leidžia laiką su bendraamžiais, gali apsaugoti jį nuo pabandymo vartoti psichoaktyvias medžiagas, t.y. sumažinti rizikos veiksnius. Jei tėvai ar vyresni šeimos nariai rūko, vartoja alkoholį ar narkotikus, padidėja rizika, jog vaikas taip pat gali pradėti vartoti psichoaktyvias medžiagas. Be jokios abejonės, silpni socialiniai įgūdžiai ir mokymosi nesėkmės, nesaugumo jausmas, bendraamžių įtaka vaikui gali tapti rizikos veiksniais, skatinančiais vartoti psichoaktyvias medžiagas.

► Narkotikų vartojimui įtakos turintys veiksniai

► Kaip apsaugoti vaiką nuo narkotikų vartojimo?

Siekiant mažinti psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo rizikos veiksnius, kartu reikia stiprinti apsauginius veiksnius nuo žalingų įpročių.

Pasak Narkotikų kontrolės departamento direktorės, visų pirma turi būti tinkamai ir tiksliai organizuojamas jaunimo užimtumas. "Vaikai yra parengiami suaugusiųjų

gyvenimui, mokant juos prisitaikyti kintančioje visuomenėje, kritiškai mąstyti, save pažinti ir teisingai priimti sprendimą, įveikti stresą ir atsispirti bendraamžių spaudimui, šiuo atveju, vartoti psichoaktyvias medžiagas", - teigia A.Astrauskienė. Labai svarbu, kad vaikams, turintiems psichologinių, elgesio pro-

blemų, būtų teikiamos kvalifikuotų specialistų paslaugos. Be jokios abejonės, į prevenciją turi būti įtraukiami ir tėvai, dėmesys skiriamas nepilnamečių apsaugai nuo neigiamo viešosios informacijos poveikio jų fiziniam, protiniam ar doroviniam vystymuisi, tabako ir alkoholio pardavimo, reklamos kontrolės stiprinimui.

► Kaip elgtis, jei vaikas jau vartoja psichoaktyvias medžiagas?

Siekiant išsiaiškinti narkotikų vartojimo problemą, reikalinga specialistų pagalba, tačiau tėvai visų pirma patys turi bendrauti ir kalbėti su vaiku. Pasak direktorės, tėvai savo vaikui privalo pasakyti, kad pastebėjo jo elgsenos pasikeitimus ir yra susirūpinę. "Pokalbis su vaiku yra labai svarbus. Padėkite jam suprasti, kaip keičiasi žmogaus gyvenimas vartojant narkotikus, paaiškinkite, jog tai gali būti kitų jo problemų priežastis, ir pasirūpinkite, kad vaikui svarbūs asmenys taip pat išreikštų paramą, paskatintų vaiką gydytis ir reabilituotis", - pataria direktorė. Narkotikų kontrolės departamento specialistai rekomenduoja tėvams neslėpti problemos, o kuo

greičiau kreiptis į priklausomybės ligų centrus, psichikos sveikatos ar psichologinių pedagoginių tarnybų specialistus. Psichiką veikiančių medžiagų vartojimas yra susirgimas, kurį reikia gydyti. Šiuo metu vaikams teikiamos gydymo ir reabilitacijos paslaugos. Kontaktus galima rasti interneto svetainėje www.nkd.lt arba paskambinus tel. (8 5) 266 80 60. Tėvai neturi tikėtis, kad visas vaiko problemas išspręs mokykla, kur jis praleidžia didžiąją laiko dalį. Vaikų, vartojančių narkotines, psichotropines, kitas psichiką veikiančias medžiagas, nustatymo organizavimą ugdyto ir vaikų globos įstaigose, viešosiose vietose reglamentuoja

Ankstyvo vaikų (moksleivių) psichiką veikiančių medžiagų vartojimo nustatymo tvarka, LR Vyriausybės patvirtinta 2002 metais. Vadovaujantis šia tvarka, mokyklos vadovas ar jo įgalioti asmenys privalo pranešti, kad įtaria vaiką, vartojantį psichiką veikiančias medžiagas arba esantį nuo jų apsvaigusį, ir kad jam reikėtų atlikti medicininę apžiūrą. Diagnozuoti psichoaktyviųjų medžiagų vartojimą gali tik sveikatos priežiūros specialistai. Labai svarbu, kad pedagogai, įtariantys, jog vaikas gali vartoti psichoaktyvias medžiagas, nelauktų, neslėptų problemos ir drąsiai informuotų vaiko tėvus, o tėvai kreiptųsi į specialistus.